

ПРОБЛЕМАТИКА ФІЛОСОФІЇ ЗАХІДНОЇ ПАРАДИГМИ

Актуальність проблеми. Кожна людина по-своєму філософ. Та, зазвичай, за напрямом свого мислення ми поділяємося на ідеалістів та матеріалістів. Філософія західної парадигми робить опір саме на другий вказаний вище світогляд. В даній роботі філософія матеріалізму розглядається ближче до перших її проявів, а саме: досократівська доба еллінської філософії.

Мета. Метою дослідження є демонстрація філософії західної парадигми та її основна проблематика.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є досократівська доба еллінської філософії, а предметом – західна парадигма.

Виклад основного матеріалу. На відміну від філософії східної парадигми, яка пояснює реальний світ і вища у ньому в душі «туманної завіси Майї», філософія західної парадигми надає перевагу дослідженню матеріальності світу і розглядає його від стану хаосу, до чіткого розділення у такому світопорядку, як Всесвіт. Певні представники Мілетської філософської школи (що з'явилася наприкінці VII ст. до н.е.), а саме Фалес, Анаксимандр і Анаксимен, уявляли вихідну речовину світу у конкретних формах води, повітря та «апейрона (безмежності)» відповідно. Саме ці 3 речовини не було вибрано випадково. Вода була обрана як демонстрація незліченності перетворень за її здатність змінювати свій агрегатний стан, адже, наприклад, лід та пара походять з одного джерела (першопочатку). У свою чергу повітря демонструє «наповненість» буття, адже воно проникає куди завгодно, «згущується» та «розріджується», породжуючи всі види конкретних речей у світі. Особливо чітко цей універсальний світопорядок виражено у вченні Геракліта, що за вихідну речовину світу вважав вогонь. Він вважав, що світ не був створений ні богами, ні людьми, а був і назавжди залишиться «живим вогнем», який то загорятиметься, то згасатиме. Проте, у представників Мілетської школи рух світу та взаємоперетворення в ньому є чимось сам по собі зрозумілим. На перевагу їм стає Геракліт, який робить ці теми основою спеціальних досліджень. Він наголошував, що саме зіткнення протилежностей є рухомою силою світу та його розвитку. Вони «з'єднуються» в процесі боротьби, тим самим підтримуючи єдність та гармонійність зі Всесвітом. Водночас Геракліт виділяє головне відношення філософії «людина-світ», адже всі характеристики та відношення у оточуючому нас середовищі є відносними. На відміну від шойно розглянутої іонійської філософії, вихідна речовина світу у італійських філософів втрачає своє «сенсорне» сприйняття, але декілька трансформацій все ж залишилися недоторканими. Тому, близько 532 р. до н.е. в м. Кротон виникла нова релігійно-філософська група Піфагорійський союз, на чолі якого стояв сам Піфагор. В них першопочатком світу вважалося число. Піфагорійці виявили, що гармонію можна відобразити в числах, тому вони вважали, що все інше по-своєму уподібнюється числам, тому вони і є першими у всій природі, а елементи чисел – елементи всього сущого, що і є гармонією та числом. Піфагорійці описували будь-які природні явища як наслідки деяких геометричних характеристик, проте вони не заперечували загальних ідей іонійської школи, що стосувалися таких стихій, як вогонь чи вода. Відкриття конкретних геометричних фігур чисел і є одним із головних напрямків філософсько-математичних досліджень. У своєму вченні піфагорійці роблять опір не лише на математичну послідовність геометричних структур, а й на більш абстрактні явища, як «добро», «справедливість», «зло» та інше. Це пов'язано з впливом на піфагорійців різних течій і культів, наприклад: діонісійського. У VI ст. до н.е. в місті Елея з'явилася впливова школа еллінської філософії – Елейська. Ксеофан задав їм напрям розвитку. У своїх дослідженнях філософ дотримувався вчення іонійців і, водночас, намагався розкрити питання про початок існування як про щось «єдине». Саме воно і було у Ксеофана богом, чим заперечував сам собі, адже він не визнавав існування ніяких конкретних «богів». Систематизацію цього напрямку в філософії провів Парменід, а його розвиток продовжив учень Зенон. Парменід показує таку істину: світ – це єдине ціле, що ні звідки не походить і ніде не закінчується, він заповнює все і є непорушним, недоторканим. Ця думка досить влучно продемонстроване у вислові Парменіда «буття є буття». [2] Зенон запропонував п'ять спростувань справжнього руху, або, іншими словами, «апорії». Перша апорія (дихотомія): рух не може початися, адже для того, щоб пройти хоч би малу відстань, той, що рухається, повинен здолати її половину, ще перед тим він повинен здолати половину цієї половини – і так до нескінченності. Друга апорія (стріла): Вона завжди займає рівне собі місце, тобто покоїться в ньому. І так в кожен момент польоту стріли вона знаходиться в місці, в якому покоїться. Отже, скільки вона летить – стільки нерухома. Адже рух не може утворитися з суми станів спокою. [1] Третя апорія (Ахілл і черепаха): прудконогий Ахілл ніколи не наздожене черепаху, адже перш ніж він подолає шлях до неї, вона проповзе якусь відстань. Четверта апорія: рухоме не рухається ні в місці, де воно є, ні там, де його немає. П'ята апорія: якщо два різних тіла рухаються назустріч одне одному, то одне з них пройде повз друге, витративши на це стільки ж часу, скільки необхідно для проходження мимо половини того, що не рухається; тоді половина дорівнюватиме цілому, а це абсурдно. Так, Зенон продемонстрував об'єктивне протиріччя руху. Оскільки рух виявляється суперечливим, а несуперечливість буття є головною тезою елейської філософії, то він не існує. [3] Послідовне заперечення руху елеатами приводить філософію у стан кризи, адже наслідком цього є заперечення часу та будь-яких відмінностей. Єдиним антиподом буття є небуття, але і його існування було заперечено Парменідом. А апорії Зенона заперечили не лише рух і відмінності, а й саме пізнання. А без пізнання філософія не має сенсу. Логіку елеатів було неможливо заперечити, тому довелося шукати інше вихідне визначення про єдність сущого, аби захистити існування руху. Емпедокл та Анаксагор стали першими, хто спробував це зробити. Перший філософ заперечив «єдність» світу, а натомість взяв за основу основні «стихії» іонійців – вогонь, воду, землю, повітря, які він називає «коренями усього сущого». Об'єднання і відокремлення цих коренів і є рухом, що є можливим завдяки фундаменту світу, що складається саме з чотирьох елементів. Ця взаємодія пов'язана з дією двох вищих (космічних) сил – любові та дисгармонії. Тобто коли переважає любов – все об'єднується, а коли дисгармонія – відокремлюється, і це відбувається безліч разів. У свою чергу Анаксагор взяв за основу спосіб мислення Емпедокла, але у нього фундамент світу складається не з чотирьох основних елементів, а з безмежної кількості різних частинок (ледь не усіх існуючих у світі) речовин, що є певним «сім'ям» речей. «Корені» Емпедокла та «сім'я» Анаксагора є непорушними і незмінними, але, весь час змішуючись, вони об'єднуються та відокремлюються, що і утворює все розмаїття оточуючого нас світу. [2]

Висновок. Отже, на відміну від філософії східної парадигми, що робить опір на відчуття та емоції людини, філософія східної парадигми є демонстрацією матеріалістичного погляду на життя. В досократівську добу еллінської філософії одною з основних думок було те, що все походить від певного елемента, наприклад вогонь чи вода, та спиралася на матеріалістичні теорії походження світу.

Список використаних джерел

1. Апорії Зенона – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Апорії_Зенона
2. Західна парадигма (досократівська доба еллінської філософії) – Режим доступу: <https://fil.wikireading.ru/14324>
3. Розділ «Частина І ОРІЄНТАЛЬНА І ОКЦИДЕНТАЛЬНА ФІЛОСОФСЬКІ ПАРАДИГМИ» - Режим доступу: <https://textbook.com.ua/filosofiya/1475043787/s-3?page=2>